

2.5 Prevence a inovace v základním vzdělávání

2.5.1 Prevence rizika školní neúspěšnosti, adaptace žáků 1. ročníku

Přechod z předškolního do základního vzdělávání a následně i do středního vzdělávání vždy představuje pro děti a žáky značnou psychickou i fyzickou zátěž. Vyrovnání se s nároky v těchto uzlových bodech vzdělávací dráhy vyžaduje cílenou podporu dětí a žáků, vycházející ze spolupráce škol, rodičů a všech dalších subjektů, které v různé míře ovlivňují podmínky, průběh a výsledky vzdělávání.

V základních školách v průměru jen 37–40 % pedagogických pracovníků 1. stupně uvádí, že se orientují v RVP PV a považují tuto znalost za jeden z předpokladů zajištění plynulého přechodu ve vzdělávací dráze dětí a žáků. Přibližně tři čtvrtiny učitelů 1. ročníků ZŠ jsou však přesvědčeny, že děti, které nedocházely do MŠ, mají při nástupu do ZŠ více adaptačních obtíží než ty, které MŠ navštěvovaly.

ZŠ nabízejí dětem před nástupem do 1. ročníku řadu aktivit. Například společné návštěvy budoucí školy pro děti z MŠ, aktivity pro děti a rodiče (dny otevřených dveří, společné akce dětí a rodičů, kroužky pro děti) pravidelně organizovalo přes 70 % základních škol navštívených ve školním roce 2011/2012.

Ve sloučených subjektech (MŠ a ZŠ) převládá velmi úzká spolupráce pedagogických pracovníků a přechod žáků je bezproblémový.

Ve školních vzdělávacích programech se na podporu adaptace žáků v 1. ročníku zaměřuje rozpracování výchovných a vzdělávacích strategií a vzdělávacích obsahů předmětů. Souhrnná zjištění ČŠI z pozorování výuky ukazují, jaké formy a metody práce vyučující využívali při realizaci této podpory.

Tabulka 11 Podpora adaptace žáků v 1. ročníku ZŠ

Metody a formy podpory	Využití při výuce (údaje v %)	
	2010/2011	2011/2012
Postupný přechod od hry k učení	98,6	98,6
Úprava režimu dne a střídání činností	98,6	98,6
Zájmové aktivity (kroužky, družina)	96,6	96,8
Společná výzdoba a uspořádání třídy	94,5	96,1
Společně vytvořená pravidla chování	93,8	92,8
Aktivity cílené na poznávání spolužáků	91,0	89,6
Patronát starších žáků nad žáky 1. ročníku	48,6	45,0

Na účinnost cílené podpory adaptace žáků 1. ročníků ZŠ je možné usuzovat např. z ukazatelů jejich úspěšnosti v prospěchu na konci školního roku. V loňském školním roce **neprospělo v navštívených školách 1,1 % žáků 1. ročníku**. Z dlouhodobě sledovaných předmětů byl neúspěch zaznamenán častěji v českém jazyce než v matematice.

Za hlavní příčinu neúspěšnosti a slabého prospěchu svých žáků považují učitelé málo podnětné rodinné zázemí (52 %), problémy s udržením pozornosti (41,1 %) a intelektuální nezralost (32,5 %), nesamostatnost a nedostatečné pracovní návyky (25,9 %). Převažuje i názor dotazovaných pedagogů, že děti, které nedocházejí do MŠ, mají handicap při nástupu do 1. ročníku. Zjištění ukázala na potenciální riziko ve zvýšení vlivu intelektuální nezralosti